

BILAG A

Mulig placering for Nordjylland i ny national logistik og maritim erhvervsklynge

På baggrund af den nordjyske erhvervsstruktur indenfor logistik og maritimt erhverv blev der på BRN-bestyrelsesmøde d. 09.02.2024 givet opbakning til, at en arbejdsgruppe, bestående af de fire maritime havnekommuner (Frederikshavn, Hjørring, Thisted og Aalborg) sammen med Erhvervshus Nordjylland afdækker, hvordan Nordjylland kan få mest mulig indflydelse på samt central placering i en kommende ny national logistik og maritim erhvervsklynge.

Indhold

Baggrund	1
Der ér nordjysk interesse for en national erhvervsklynge.....	2
Potentialet for Nordjylland	3
Innovationspotentialet	3
Logistik og maritim erhvervsstruktur i Nordjylland	4
Virksomhedernes muligheder ved en national erhvervsklynge	5
Værditilbud for virksomheder i kommende erhvervsklynge	5
Synergi til de nordjyske maritime netværk	6
National erhvervsklynge med hovedkontor på Fyn	7
Effekt ved regional forankret hub	8
Budget	9

Baggrund

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse har udpeget 14 erhvervs- og teknologiområder som særlige erhvervsstyrker for Danmark, herunder muligheden for en klynge indenfor "logistik og maritim teknologi" (jf. referat af DEB-møde d. 27.10.2023). Pt. eksisterer der ikke en erhvervsklynge for logistik og maritim teknologi.

Det nuværende klyngeprogram dækker perioden 2020 - 2024. I annonceringen "Klyngeprogram 2025-2028" vil der i foråret indkaldes ansøgninger og ske en udpegning af erhvervsklynger for de kommende fire år. Ansøgningsfrist forventes i maj 2024. Det er Uddannelses- og Forskningsministeriet samt Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse, der udpeger og tildeler nationale midler ifm. klyngeprogrammet.

BlueTechCenter på Fyn har taget initiativ til at etablere en national erhvervsklynge indenfor området. Der er ikke kendskab til initiativer fra andre organisationer. Erhvervshus Nordjylland er i løbende dialog med BlueTechCenter og har siden december 2023 afsøgt nordjysk motivation og involvering, nordjyske virksomheders behov inden for området samt relevante innovationspotentialer for regionen.

Der er nordjysk interesse for en national erhvervsklynge

Erhvervshuset har afholdt en lang række bilaterale møder med centrale nordjyske virksomheder og aktører. Der har været en overvældende interesse og opbakning til at bidrage til dialogen, både fra startups, små og store virksomheder samt fra aktører, ikke kun i Nordjylland. Der er samlet set generelt interesse for og opbakning til, at der etableres en national erhvervsklynge på området - og for en regional forankring af denne i Nordjylland.

En støtteerklæring er returneret af mange centrale virksomheder og aktører. Se bilag B.

Følgende møder er afholdt:

- Dialogmøde 15.2.2024 med nordjyske virksomheder, vidensinstitutioner, aktører m.fl.
- Dialogmøde 1.3.2024 med Serviceteam Skagen, Maritime Network Frederikshavn og Hirtshals Service Group, samt Erhvervshus Nord og Business Hjørring på MARTEC
- Dialogmøde 8.3.2024 med Port of Aalborg, Business Aalborg og toneangivende nordjyske maritime og logistik virksomheder
- Dialogmøde 13.3.2024 med Hanstholm Maritime Service Network og Thy Erhvervsforum
- Dialogmøde 19.3.2024 med Nordsøens Forskerpark og Hirtshals Havn, herunder Danish Ocean Cluster

Centrale budskaber fra møderne

Der er bredt set på tværs af alle dialogmøder blevet udtrykt

- behov for en national erhvervsklynge til at løfte innovationen såvel i Nordjylland - som resten af landet, da en national erhvervsklynge gør det muligt at skabe brobygning mellem nordjyske startups, SMV'er samt store virksomheder, vidensinstitutioner og øvrige relevante aktører i hele Danmark
- at innovationsudvikling inden for teknologiområderne: Grøn Fuel og Elektrificering, Digitalisering og Automatisering samt Miljø og Biodiversitet er centrale områder for udviklingen af Det Blå Nordjylland
- at Nordjylland har en unik position grundet sin geografi og kæmpe potentiale for innovation og teknologisk udviklingen inden for logistik og transport qua ændrede supply chains, hjemtag af produktion mv. samt nøgleposition ift. digitalisering med stærkt IT-universitet og virksomheder inden for digitale løsninger. Et udviklingspotentiale, som en typisk traditionel logistikbranche har behov for at indfri, for at følge med udviklingen
- at Nordjylland kun bliver en stærk spiller i den kommende erhvervsklynge med en fysisk forankring i regionen, da en fysisk forankring kan medvirke til at samle virksomheder lokalt og regionalt ift. samarbejdsprojekter med vidensinstitutioner og andre virksomheder regionalt, nationalt som internationalt
- at forretningsinnovation er relevant for virksomheder inden for logistik og maritimt erhverv på tværs af regionens 11 kommuner, hvor fælles udviklingsprojekter og samarbejde om fælles interesseområder er med til at understøtte udviklingen i hele regionen
- at erfaringerne fra det tidligere MARCOD med udviklingsprojekter og samarbejde på tværs understøtter et godt samarbejde, som en ny erhvervsklynge - med en nordjysk regional hub - kan være med til at understøtte

Potentialet for Nordjylland

Nordjylland er kendetegnet ved en stærk maritim branche med en lang række virksomheder og arbejdspladser inden for både maritim service og udstyr. Nordjylland er også kendt for at være et væsentligt knudepunkt indenfor logistik bl.a. pga. transportkorridoren mellem bl.a. Norge og Sverige til kontinentet. Geopolitiske påvirkninger som krigen i Ukraine, Covid-pandemien har påvirket virksomhedernes supply chain og her har Nordjylland en uudnyttet nøgleposition, bl.a. pga. teknologisk og digital formåen.

Det er ikke alene de nordjyske virksomheder omkring de nordjyske havne eller transportkorridoren, en klynge vil komme til gavn. En klynge vil komme virksomheder i hele Nordjylland til gavn, idet mange udstyrsproducenter, teknologileverandører mv er lokaliseret i regionen bredt set.

Nordjylland er også kendetegnet ved en række centrale viden- og uddannelsesinstitutioner, der bidrager med teknologisk viden og dimittender inden for de to brancher. Det er med til at understøtte både innovation, den teknologisk udvikling og skabe grobund for spirende nye virksomheder og innovative samarbejder. Samlet set bidrager det til arbejdspladser, jobskabelse og øget hjemtag af innovationsmidler, som igen er med til at bidrage til vækst og udvikling i regionen.

En erhvervs-klynge har to centrale formål – at udvikle og fremme erhvervspotentialerne for virksomheder og iværksættere samt understøtte løsningen af fremtidens innovationsudfordringer og understøtte fremtidens teknologier. Potentialet er stort. En klynge som Energy Cluster, har med 500 medlemmer – heraf 300 små og mellemstore, en projektportefølje sammen med private og offentlige partnere på 3 mia. kr. Det er en voldsom gearing af den offentlige investering i klyngen, og der er grund til at tro, at et lignende forhold vil gøre sig gældende i en ny logistik og maritime erhvervs-klynge.

Den teknologiske udvikling accelererer, og der stilles større og større krav til virksomheder inden for disse brancher, særligt under grøn omstilling og klimadagsordenen. Samtidig er der i alle dele af regionen store rekrutteringsudfordringer og udfordringer med tiltrækning af kvalificeret arbejdskraft samt bosætning. Hertil kommer en øget risiko for brain drain af dimittender fra regionens centrale viden- og uddannelsesinstitutioner. Understøttedes erhvervsudviklingen inden for de to brancher aktivt bliver det muligt at skabe yderligere udvikling og værdi, som kan være med til at fastholde og styrke den eksisterende position.

Innovationspotentialet

Både land- og søtransport afsætter stor belastning på klimaet, der gør at både logistik og maritimt erhverv har en central rolle ift. klimadagsorden, hvor målet er, at Danmark skal være uafhængig af CO₂-tunge brændsler inden 2050. Der bliver i endnu højere grad sat fokus på at accelerere overgangen fra sort økonomi til grøn økonomi, og det sker ved ambitiøse klimamål, stigende krav og regulering, også inden for logistik og det blå område med fokus på omstilling fra fossile brændstoffer til grønne brændsler, som fx grøn metanol og ammoniak samt elektrificering. Desuden er områderne også præget af en hastig digital udvikling, der stiller krav til digitalisering og automatisering ift. løbende drift, vedligehold og optimering samt udnyttelsen af digital logistik og data.

Med de krav og forventninger, der udrulles ifm. klimadagsordenen, fx klimamål for skibstrafik, transport via CO₂-neutale løsninger samt fokus på miljø og biodiversitet, opstår der nye potentielle forretningsområder for nordjyske virksomheder inden for de to brancher.

Aalborg Universitet fremhæver tre særlige innovationspotentialer for virksomheder i Nordjylland som værende bl.a. grønne brændstoffer, CO2 og elektrificering, digitalisering og automatisering samt beskyttelse af miljø og biodiversitet. Disse begrundes bl.a. med:

- FN's søfartsorganisation IMO har vedtaget en række ambitiøse klimamål for skibstrafikken, der senest i 2050 skal være klimaneutral. Dette vil stille store krav til det teknologiske udstyr til skibsfarten. Lovgivningen på området er dermed med til at drive forretningsudviklingen indenfor grønne brændstoffer, elektrificering og nye teknologier til f.eks. at mindske udledning af skadelige stoffer til luft og vand.
- Det maritime område er som følge af bl.a. sikkerhedsregler til søs et gennemreguleret og lovgivningsstyret område, som fordrer nye digitale løsninger til skibsfarten. Det er et område, der er i rivende udvikling, og hvor ikke mindst den maritime branche har et stort behov for innovation.
- Der er et hurtigt voksende fokus på miljø og biodiversitet ift. bekæmpelse af mikroplast, invasive arter, skibrensning, overvågning og beskyttelse af dyr, planter og biodiversitet til vands. Dette vil få en indvirkning på krav og forventninger inden for logistik og maritimt erhverv.

En national klynge har en central rolle i at understøtte innovationssamarbejder mellem universiteter og virksomheder og bygge bro mod relevant forskning og udvikling.

Logistik og maritim erhvervsstruktur i Nordjylland

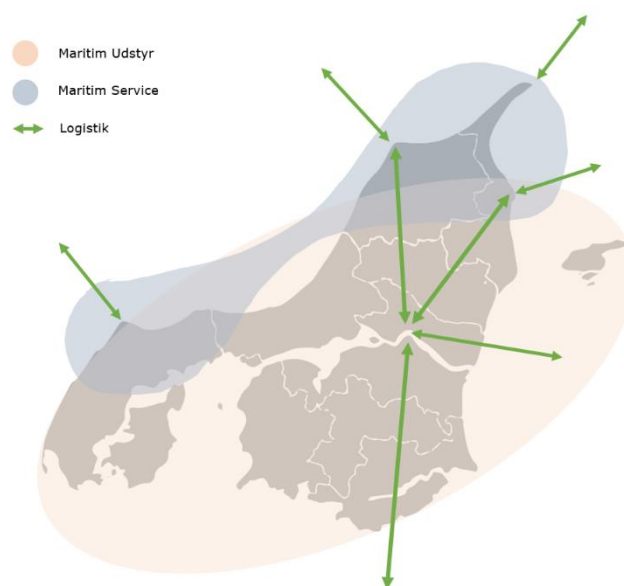
Det er to brancher med relevans for hele region Nordjylland. En kortlægning af erhvervshavne, maritim service og udstyr samt knudepunkter for transportkorridoren viser samlet set, at der er mulighed for fortsat vækst, udvikling og jobskabelse ift. logistik og maritimt erhverv for virksomheder i alle 11 kommuner i regionen.

Det maritime erhverv er traditionelt et meget stærkt erhverv i Nordjylland, særligt i tilknytning til havne, spedition og godshåndtering og skibsbygning samt maritim service og maritimt udstyr.

Aalborg og opland mod både nord og syd er kendetegnet ved teknologitunge maritime udstyrsproducenter, der er med til at udvikle nye løsninger under den grønne dagsorden, fx grønt brændstof og AI-baseret teknologi til at optimere brændstof-besparelser samt navigationssystemer til skibsfart baseret på satellitkommunikation.

De nordjyske kysthavne er omdrejningspunkt for at servicere store dele af den maritime flåde i Danmark og internationalt. Havnene har reparationsværfter, der virker som vækstlokomotiver for underleverandører (service- og udstyrsproducenter) i nærområdet.

Logistikbranchen indeholder et latent stort potentiale. Europas og hele verdens leverandørkæder og supply chains påvirkes af geopolitiske forhold, og hele klimadagsordenen sætter også et stort præg. Samtidig er det en traditionel branche, hvor der er et uforløst

Figur 1: Udviklings- og innovationspotentialer relevante for erhverv i hele regionen

potentiale i digitalisering, automatisering, elektrificering mm. Der er uforløste potentialer ift. logistik og lagre. Nordjyllands motorvejs- og jernbaneforbindelser er centrale ift. det transeuropæiske transportnetværk TEN-T. 300.000 lastbiler passerer årligt de nordjyske færgehavne og forbinder Nordjylland med Skandinavien og Europa.

De nordjyske havne har direkte adgang til de nordatlantiske logistikruter, hvor det nordatlantiske område vil være et vækstområde sikkerhedspolitisk og ift. forsyningssikkerhed og klima. Desuden viser en nylig kortlægning af leverandører til forsvarsindustrien, at en tredjedel af disse leverer ydelser eller produkter tilpasset forsvaret på det maritime område.

Regionen har i kraft af det stærke maritime erhverv, transportkorridoren samt erhvervsfyrtårnet CO2Vision gode forudsætninger for at kunne udnytte og understøtte ambitionerne i de stedbundne potentialer.

Virksomhedernes muligheder ved en national erhvervsklynge

I Nordjylland er der erfaringer fra tidligere logistik og maritime klynger. Flere virksomheder – særligt de større nordjyske maritime virksomheder – ser fortsat en erhvervsklynge som en central platform for udvikling af nye forretningsområder. En erhvervsklynge giver adgang til nye kontakter, udvikling og innovation, der kan være med til at understøtte opdyrkelse af nye forretningsområder. Her kan de søge nye input, projekter og netværk med andre innovative virksomheder og startups, som de kan sparre med og investere i.

Iværksættere og startups kan styrkes af samarbejder og kontakter i erhvervsklyngen, så de kan blive klar til markedet med deres produkt eller serviceydelse - og hermed at etablere en forretning, der giver dem mulighed for at vækste, skabe omsætning, jobs og arbejdspladser i regionen.

Erfaringerne fra tidligere klyngeindsatser i den maritime branche, som Maritime Stars – acceleratorforløb, hvor startups udvikles sammen og med etablerede virksomheder – fremhæves adskillige gange i dialogen med aktører og netværk som en vigtig og afgørende indsats.

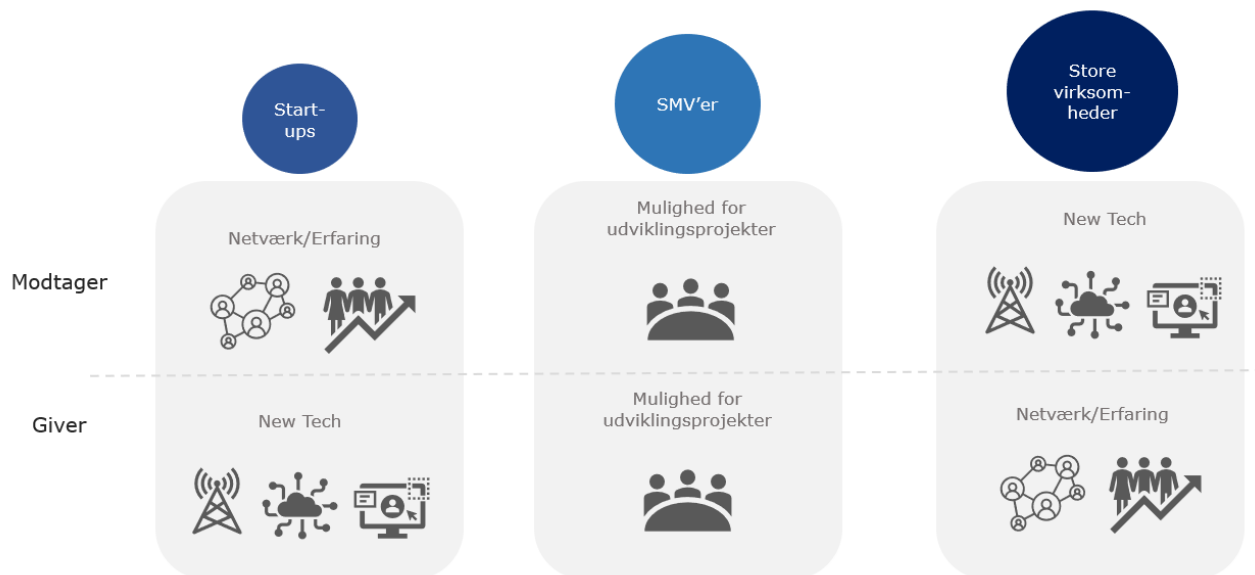
Værditilbud for virksomheder i kommende erhvervsklynge

Formålet med den nye erhvervsklynge er bl.a. at understøtte, at der skabes flere innovationsaktive SMV'er og startups inden for logistik og maritimt erhverv.

Som vej til at understøtte flere innovationsaktive SMV'ere og startups arbejder BlueTechCenter på at skabe følgende værditilbud for SMV'ere i den kommende nye erhvervsklynge:

- Tematiserede netværksaktiviteter (fx i samarbejde med lokale virksomhedsnetværk)
- Forløb inden for forretningsinnovation, fx nye produkter, services samt nye forretningsmodeller
- Startup acceleration – industrispecifik forretningsudvikling, investornetværk, adgang til domæneviden og eksperter, fx innovationssprints og inkubatormiljøer
- Samarbejder ml. problemejere (store virksomheder) og innovative løsningsleverandører (SMV'er)
- Samarbejdsprojekter om ny teknologi med videnspartnere
- Events med fokus på ny teknologi ved videnspartnere

Se figur 2 for muligt samspil mellem startups, SMV'ere og store virksomheder, hvor netværk og erfaringer overfor udvikling af nye teknologier og muligheden for udviklingsprojekter illustreres.

Figur 2: Muligt samspil mellem startups, SMV'ere og store virksomheder
 Kilde: Marika Jensen, Innovationssamarbejde med effekt, Sternula, 02/2024

Synergi til de nordjyske maritime netværk

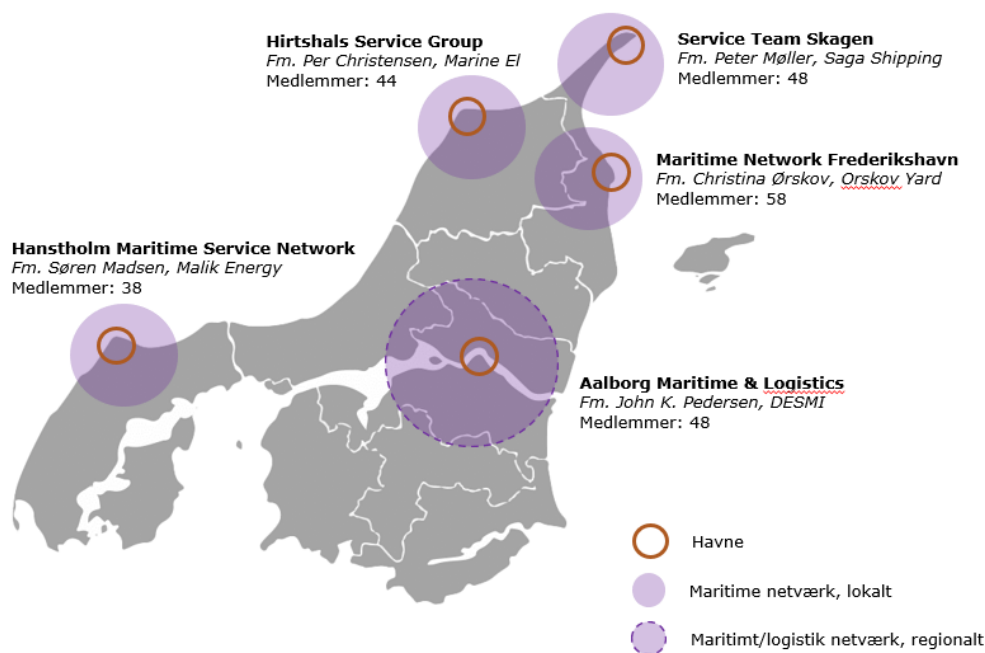
Nordjylland har en lang historik med stærke lokale maritime virksomhedsnetværk koncentreret omkring de nordjyske erhvervshavne i Skagen, Frederikshavn, Hirtshals, Hanstholm og Aalborg. Netværkene koncentrerer typisk det lokale erhverv omkring den pågældende havn.

Hvor de øvrige netværk primært har fokus på maritim service, har netværket i Aalborg primært fokus på logistik og maritimt udstyr. Netværket i Aalborg er desuden ikke geografisk begrænset, men dækker bredt virksomheder fra alle dele af Nordjylland.

De fem lokale virksomhedsnetværk i Nordjylland indenfor området har i dag flere hundrede medlemmer, men giver udtryk for, at de mangler ressourcer til at sikre, at virksomhederne bliver en del af større udviklings- og innovationsprojekter. Se medlemstal for de fem nordjyske maritime virksomhedsnetværk samt geografisk fordeling i figur 3.

En ny logistik og maritim erhvervsklyngeorganisation vil være et supplement til de eksisterende virksomhedsnetværk og virke som katalysator for udvikling og innovation for alle virksomheder i hele Nordjylland – og resten af landet. Erhvervsklyngen vil agere brobygger til viden og virksomheder på tværs af landet samt internationalt, og fokus vil være på udvikling og innovation samt matchmaking på tværs af regionen, nationalt som internationalt.

Den nationale erhvervsklynge vil på den måde kunne komplementere de lokale netværk.

Figur 3: Maritime virksomhedsnetværk geografisk fordelt i Nordjylland

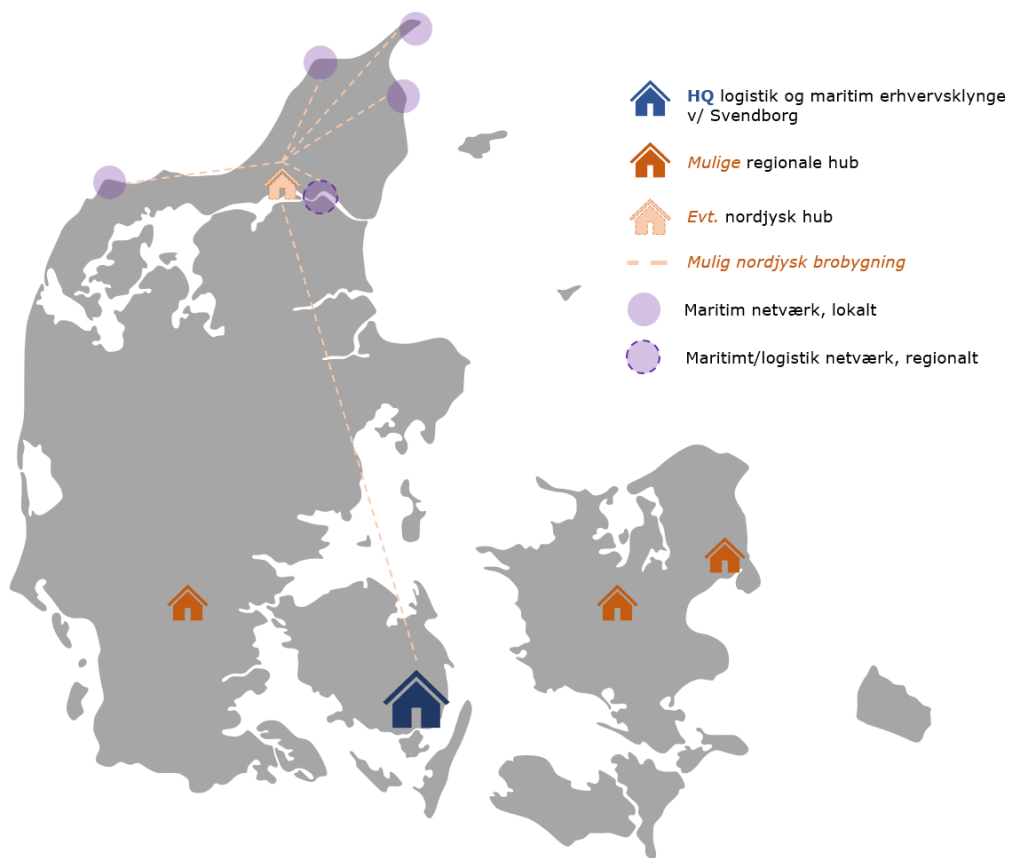
National erhvervs-klynge med hovedkontor på Fyn

BlueTechCenter på Fyn er initiativtager på etablering af ny national erhvervs-klynge inden for logistik og maritim teknologi og er pt. i dialog med regionale aktører om mulige regionale hubs, bl.a. i Sydjylland, på Sjælland og i København.

En regional hub er med til at skabe bindeled og virker som brobygger for regionale SMV'ere og startups mellem et regionalt og lokalt område og erhvervs-klyngens hovedkvarter. Se figur 5.

Erfaringen viser, at det for store virksomheder kan have mindre betydning, hvor et evt. hovedkvarter ligger. De har ofte ressourcerne til at indgå i samarbejder, alt efter hvor det relevante servicetilbud er for dem. Derimod har SMV'ere, startups og iværksættere ikke lignende ressourcer. Selv i Nordjylland kan afstande virke lange, fra fx kystområde/landdistrikt til storby og omvendt. Denne afstand må formodes kun at blive længere, hvis erhvervsstrukturen og de erhvervs-mæssige udviklingspotentialer for nordjysk erhverv, ønskes styrket og forløst via fx en national klynge med hovedkvarter på Fyn.

En forventet governancemodell er lignende andre nuværende erhvervs-klyngers modell, hvor medarbejdere i lokale hubs er lokaliseret/indstationeret i relevante organisationer. Det kunne her være fx ved en af havnene, netværkene, alternativt i Erhvervs-hus Nordjylland (i forvejen hub for klyngerne MADE og Odense Robotics).

Figur 5: Hovedkvarter og mulige regionale hubs

Effekt ved regional forankret hub

Nordjylland kan lykkes med at drage store effekter, gavn og merværdi ud af engagementet i en ny erhvervs-klynge for logistik og maritime teknologier.

Effekter, der understøtter klimadagsordenen - og realiseringen af Erhvervsfyrtårnet CO2Vision.

Det store potentiale ligger i, som regional hub, at medvirke til:

- At sikre regional forankring ift. relevante lokale virksomheders og partners behov
- Samskabelse af strategisk fokus og operationelle indsatser med særlig relevans for Nordjylland
- Indsatser målrettet lokal relevans
- Samlokalisering af aktiviteter
- Udvikling af innovationsprojekter fremadrettet med særlig regional relevans, herunder med midler fra EU, nationalt og private fonde
- Sikre klar arbejdsdeling og koordinering med øvrige nordjyske projekter og aktører
- Medvirke til etablering af en guld-klynge og et stærkt partnernetværk

Nordjyske virksomheder løftes ved at få øget adgang til nationale netværk, adgang til internationale relationer, netværk, matchmaking med centrale virksomheder og aktører inden for deres felt, samt ikke mindst innovationsforløb og nye midler.

De lokale nordjyske virksomhedsnetværk løftes gennem adgangen til ovenstående, som kan inddrages og støtte op om udviklingsbehov, identificeret i netværket eller hos de enkelte virksomheder.

Budget

Nedenstående budgetmodel er baseret på en foreløbig indikation fra BlueTechCenter Fyn, hvori det forventes, at aktiviteterne kan få støtte på 50-60% fra de nationale midler, og den resterende finansiering skal rejses via sponsorer og privat medfinansiering. Det tager givetvis tid at løbe dette i gang, hvorfor et budget, hvor det private engagement gradvist øges i takt med, at offentlige midler udfases, er sandsynligt. De endelige rammer for budget og finansiering kendes først ved annonceringen af "Klyngeprogram 2025-2028".

Traditionelt for erhvervs-klynger rejses den private medfinansiering ved:

- Medlemskaber fra virksomheder – ofte gradueret pba. virksomhedernes antal ansatte
- Medlemskaber fra universiteter, GTS, vidensinstitutioner
- Medlemskaber fra foreninger og lignende
- Medlemskaber fra kommuner

BlueTechCenter har bekræftet, at det samme forventes at gøre sig gældende her, og at medlemskaber fra nordjyske virksomheder og aktører vil indgå i finansiering af den nordjyske hub.

Forudsætningen bag nedenstående forslag til budget er, at det nordjyske engagement sikres gennem et eller flere årsværk, med et allokeret budget reserveret til nordjyske informationsaktiviteter mv.

Eksemplet er baseret på 1 årsværk i den regionale hub:

Udgifter:	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027	Budget 2028	I alt
1 årsværk	800.000	800.000	800.000	800.000	3.200.000
Indstationering og kontorhold	50.000	50.000	50.000	50.000	200.000
Netværks/virksomhedsaktivitet	150.000	150.000	150.000	150.000	600.000
	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	4.000.000

Finansieringsmodel i kr.					
DEB-støtte i kr.	600.000	600.000	500.000	500.000	2.200.000
BRN	300.000	250.000	200.000	100.000	850.000
Privat	100.000	150.000	300.000	400.000	950.000
I alt	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	4.000.000

Finansieringsmodel i %:	2025	2026	2027	2028
DEB-støtte %	60%	60%	50%	50%
Medfinansiering via BRN %	30%	25%	20%	10%
Privat kontingenter/sponsorater	10%	15%	30%	40%

20.03.2024